

REMANȘTEREA

Biblioteca Universității

Cluj

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTAMĂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Cenzurat.

O TRADIȚIE NAȚIONALĂ

— Răspuns catolicilor de rit grec. —

În redacția „Unirii” dela Blaj fierbe din nou indignarea. De ce, se vor întreba cititorii noștri? Pentru circulara pe care Ministerul apărării naționale a trimis-o, de curând, tuturor comandanților de garnizoane relativ la festivitățile naționale.

Anume Ministerul fiind informat, că s'ar fi ivit în unele părți „incidente regretabile între reprezentanții Bisericii ortodoxe și celelalte rituri, reamintește comandanților că la toate festivitățile *Te Deum-ul se va oficia la Biserica ortodoxă, indiferent de gradul, pe care-l are preotul*; iar programul oficial odată stabilit trebuie respectat de toate confesiunile. Așa se procedează în garnizoana din București și așa trebuie să se procedeze în toate garnizoanele din țară”.

Clarissimi dela monitorul târnăvean se revoltă împotriva acestei circulări, pe care n'o admit odată cu capul. Și se agită cumplit, strigând, că situația de azi ar fi intolerabilă, că ea nu produce decât bucluc, debandadă și scandal, pe cari ordinul recent le-ar preface într'un războiu general. Și tot acest prăpăd numai din pricină, că Biserica greco-catolică nu este poftită să facă și ea slujba religioasă dela serbările naționale.

Împrumutând un calificativ deplasat din proza dumnealor, am putea riposta cu mai multă îndreptățire, că ne găsim cu adevărat, în fața unei ieșiri „hilarante”.

Pentru că — vorba redactorului — „problema în sine este cât se poate de simplă”. Ea n'are nevoie nici de pertractări scolastice cu venerabilele capitluri și ordinariate, nici de jurnale ministeriale și cu atât mai puțin de vr'o lege sancționată, cum au aierul să creadă neodihniții clamanti dela Blaj. Fiindcă dispoziția Ministerului de războiu se bazează pur și simplu, pe o veche tradiție națională a țării.

De sute de ani praznicele neamului și-au primit binecuvântarea și strălucirea din partea Bisericii, care a crescut împreună cu el, a plâns și s'a bucurat alături de el, fără a-l trădă vr'odată. Lărgindu-și hotarele, țara liberatoare nu-și putea renega sfintele ei datini străbune, numai din pricină, că în masa compactă a celor 15 milioane de Români, s'a rătăcit în mod trecător și un fragment neînsemnat de aderenți ai unei Biserici streine.

Subliniem atributul, fiindcă este perfect adevărat. Cultul catolic a fost și va rămâne totdeauna pentru noi o credință streină, ce n'a putut prinde rădăcini tocmai din neputința ei organică de a se armoniza cu structura noastră etnică și aspirațiile noastre naționale. Dovada peremptorie și revoltătoare a făcut-o la Încoronarea din 1922, când ierarhii Bisericii unite au preferat să facă o cauză comună cu episcopii unguri, refuzând să intre în Catedrala Regelui Ferdinand desrobitorul.

De-atunci, regatul de ieri și provinciile alipite s'au lămurit — cu indignare de sigur — în ce privește biserica Blajului și sentimentele ei față de credința neamului românesc. Și este de mirat, că după această ofensă publică și neiertată, mai îndrăznește să articuleze pretenția absurdă de a reprezenta ea țara, în ordinea religioasă, la festivitățile naționale. Ce cutezanță!

Dar chiar dacă nu s'ar fi produs această faptă infamantă, și totuș eră inadmisibilă cerearea uniata. Din motivul ușor de înțeles, că suntem un Stat ortodox.

La desbaterile Constituției nouă din 1923 deputatul Aurel Dragoș, preot uniat, încercând să combată caracterul dominant al Bisericii ortodoxe, și-a atras replica usturătoare a lui Nicolae Iorga. Ea este clasică și definitivă, ca interpretare

competentă în materia ce ne preocupă. O reproducem din nou textual: „Statul la marile ceremonii are sau ba nevoie de prestigiu bisericesc? Cine vrei să ne dea acest prestigiu? Vrei să nu fie nici unul? Sau îți închipui că-l poate da biserica unei minorități? **DOMINANT însemnează aceasta: atunci când Statul român se prezintă înconjurat de prestigiu religios, va fi acel prestigiu religios, care a înconjurat țările noastre dela întemeierea lor, care ele sunt generatoarele României noi.** Puțin îmi pasă de Austro-Ungaria ce a făcut ea! Țările noastre sunt generatoarele Statului actual, și nu cădăm în picioare secole de viață românească pentru a luă exemple din Austro-Ungaria”. (cf. Desbaterile Constituției din ședința dela 5 Mai 1923).

Iată, cum trebuie înțeleasă ortodoxia națională și dreptul ei exclusiv în viața oficială a Statului.

Dar presimțirea justă a dispariției lente a greco-catolicismului în regimul Statului ortodox, i-a împins dela început să combată cu înverșunare trecerea atributului de „dominantă” în Constituție. Fapt, care i-a pus pentru a doua oară într'o postură foarte urâtă, căci Bucureștii, Cernăuții și Chișinăul nu puteau concepe aberația de a vedea români, contestând drepturile de veacuri ale bisericii neamului românesc.

Nici după votarea Constituției nu s'au pocăit. Uniații au continuat să sfideze și să agite, tăgăduind cu desinvoitură prerogativele tradiționale ale Bisericii ortodoxe. Și pentru a-și crea fațada înșelătoare, din dosul căreia să-și împrăștie gazele otrăvite, ei strigă în gura mare: „România nu-i stat ortodox, ci policonfesional.”

Când din 15 milioane de Români, aproape 14 milioane sunt ortodocși, cine s'ar mai putea îndoi de caracterul or-

...„S'au rugat pentru dânșii ca să primească Duhul sfânt, căci încă nu se pogorâse peste nici unul din ei, ci erau numai botezați în numele Domnului. Atunci își puneau apostolii mâinile peste ei și primeau Duhul.

Fapte, 8, 15—18.

todox al statului nostru? Numai dușmanii Românilor și vai, pățimașii incorigibili ai Bisericii greco-catolice române.

Iar dacă ar mai fi existat vre-o îndoială în sufletul celor de bună credință dintre ei, a risipit-o definitiv istoricul obiectiv și academicianul luminat dl Al. Lapedatu. Domnia sa, rostind o cuvântare, în calitate de ministru al Cultelor, la adunarea generală a FOR-ului din 5 Octomvrie 1935 la Caransebeș, a definit cum nu se poate mai limpede caracterul religios al României, spunând următoarele:

„Statul român a fost din începuturile sale și va fi până la capăt, un Stat nu numai național, ci și ortodox. În adevăr, prin structura sa etnică și religioasă, prin evoluția vieții sale politice și bisericești și prin toată tradiția sa istorică, România este un Stat național și ortodox.”

Când acesta este adevărul adevărat, spus oarecum „ex cathedra”, de un bărbat, cunoscut pentru moderațiunea și autocritica sa excesivă, — să ni se dea voie să privim neavenite și insolente provocațiunile Blajului.

Și nu vom permite nici odată, ca o minoritate confesională, înfrățită cu Ungurii în aceeași organizație catolică dușmănoasă, să se atingă, nepe-depsită, de o mare tradiție națională.

Investitura Episcopului nostru. Ni se anunță din izvor sigur, că solemnitatea investiturii P. S. nostru Episcop Nicolae va avea loc la București în ziua de 4 Iunie c. Tot atunci M. S. Regele Carol II-lea va investi cu cârja arhierescă și pe P. S. Episcopi Grigorie al Argeșului și Nicolae Popovici al Oradiei.

„Și toată limba să mărturisească, că Domn este Iisus Hristos, întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl.”

Filipeni, 2, 11.

Sfințirea Monumentului Martirilor din Tg.-Lăpușului.

Ca omagiu de pioasă recunoștință și ca o mărturie de pilduitoare jertfire pentru Neam și Tară, în amintirea celor 21 martiri români din regiunea Tg.-Lăpușului, uciși mișelește de o bandă de honvezi unguri din reg. 39 Dobrițin, în ziua de 5 Dec. 1918, în piața Tg.-Lăpuș, când Românii de acolo, într'o mare adunare sărbătoreau cu entuziasm hotărârea memorabilei adunări naționale dela Alba-Iulia din 1 Dec. 1918, de alipire necondiționată și pe vecie a Ardealului, Banatului și Maramurășului la România veche, — un comitet de organizare localnic, în frunte cu dl deputat Constantin Brătianu, dl Dr. Ioan Oltean, prefectul județului Someș și dl Nicolae Perhaița, primarul Tg.-Lăpușului, a ridicat un impozant monument în piața Tg.-Lăpușului.

Sfințirea acestui frumos monument a oficiat-o în cadrele unei serbări impresionante și în prezența autorităților și a unei asistențe de sute de intelectuali și mii de țărani, P. O. D. Prot. Stavr. *Andrei Ludu*, consilier eparhial în Cluj, asistat de P. O. D. Prot. *Zaharie Man* și *Șt. Gheție*, *A. Scurtu*, diaconul catedralei și încă 12 preoți din protopopiat, în Ziua Eroilor din 21 Mai a. c.

După sfințirea apei și a Monumentului, după parastasul pentru martiri și Te-Deumul de Ziua Eroilor, dl deputat *C. Brătianu*, ca președintele comitetului de organizarea serbării, printr'o înălțătoare vorbire de preamărire a supremei jertfe de sânge a Martirilor și Eroilor Neamului pe altarul României Mari, a desvălit monumentul și l-a predat în grija orașului. Frumoase vorbiri de acelaș înțeles simbolic național au mai ținut reprezentanții autorităților, ca dl subsecretar de stat *Dr. Valer Roman*, în numele Guvernului, P. O. D. Prot. *Ștefan Gheție*, dl *Dr. Ioan Oltean*, prefectul județului Someș și P. O. D.

Prot. Stavr. *Andrei Ludu*, consilier eparhial Cluj, ca martor al zilei de măreție dar și de groază din 5 Dec. 1918, R. D. Ivan, dl Colonel *Gheorghide* din Dej, dl Căpitan *Dr. I. Mezei*, conducătorul gărzii naționale județene Dej de 200 voluntari armați și urmași atunci de peste 100 căruțe cu români înarmați cu coase, săcuri, furci de fier etc., veniți la Tg.-Lăpușului pentru salvarea populației de barbaria sălbaticilor soldați unguri, autorii îngrozitorului măcel din 5 Decembrie 1918, dl Inv.-dir. *Vasile Latiș*, comandantul gărzii naționale de atunci din Tg.-Lăpușului, dl adv. *Dr. N. Leșe*, reprezentantul tineretului, *T. Burzo*, *Fărcaș*, dl *Nic. Perhaița*, primarul Tg.-Lăpuș, *Aug. Filip*, primarul comunei Libotin ș. a.

În sunetul frumos al goarnelor au defilat plutonul de onoare Dej, garda națională, voluntarii, școlile și preregimentarii ținutului Lăpuș și carele alegorice reprezentând sclăvia și suferințele Românilor sub barbaria ungurească, între cari impresionante au fost *Horia frânt pe roată* și *îngrozitoarea mutilare a sergentului învățător Petru Filip* din comuna Libotin de către banda honvezilor în noaptea zilei de 5 Dec. 1918, străpuns cu baioneta în 17 locuri din piept, cu ochii scoși, degetul înelar tăiat și pe de-asupra și cu un glonte în creierii capului.

La banchetul ce a urmat s'au ridicat înălțătoare toast pentru *M. S. Regele Carol II*, armată, autorități, organizatorii măreței serbări și popor.

Ori cine ar dori să cunoască de aproape această pagină sângeroasă, poate consulta raportul oficial amănunțit, întocmit de consiliul național român din Dej, cu data de 11 Decembrie 1918, și publicat în Nr. 31 din 17 Decembrie 1918 al ziarului „Românul” din Arad.

Apostolii în misiunea de probă.

— Matei 10, 1—42; Marcu 6, 7—13; Luca 9, 1—6. —

Către finea anului al doilea al activității sale, Iisus fiind în Galileea, într'o cuvântare plină de învățături pastorale pregătește pe ucenici pentru o primă călătorie misionară. Cu toată sinceritatea le pune în vedere atât beneficiile, cât și riscurile evanghelizării. Vor fi primiți cu brațele deschise, ei propovăduitorii adevărilor mântuitoare, de toți cei dornici de mântuire, — vor fi însă baljocăriți și alungați de cei ce slujesc acestei lumi. Categoria celor din urmă fiind mai numeroasă, ei cășiva pornind în lume pentru Hristos, se aseamănă mieilor, cari trebuie să activeze în mijlocul lupilor.

Îi așteaptă ura iadului împotriva cerului și slujitorilor lui. Vor fi prinși, bătuiți, schingiuiți, târați în fața tribunalelor păgâne, dar de nimic să nu se teamă, vor birui în lume și-și vor primi răsplata dela Tatăl ceresc.

Pune o deosebită greutate pe cuvintele: „Oicine va mărturisi pentru mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și eu pentru ei înaintea Tatălui meu celui din ceruri.”

Este o promisiune solemnă menită a insufla apostolilor curaj, și putere de rezistență. Multiplele neajunsuri evidențiate îi descurajază.

Promisiunea e menită a-i reconforta și cimenta în jurul idealului creștin. Mulțumită ei apostolii s'au comportat vitejește ca misionari ai cuvântului divin în lume. La fel atâtea mii și zeci de mii de urmași, luptători sfinți pentru mântuirea omenirii din păcat. Este o stea care luminează calea vieții tuturor. Toți se încălzesc la focul nădejzii, că Hristos îi va mărturisi în fața lui Dumnezeu Tatăl, precum ei îl mărturisesc cu toate riscurile înaintea oamenilor.

Și noi avem să ne încălzim viața dela același foc al nădejzii din promisiunea divină, urmând exemplului apostolilor și sfinților. Biserica ne

sfătuește în deosebi acest lucru fixând pentru Dumineca în care sărbătorim pe sfinți, pericopa evanghelică în care ni se vorbește despre pregătirea ucenicilor pentru misiunea de probă.

Sfinții bisericii sunt pilda vie a trăirii neajunsurilor și nădejzii inerente misionarismului creștin. Ei întru-chipează realizarea tuturor prevederilor Mântuitorului, suferă cu curaj în lume și dobândesc fericirea cerească.

Exemplul lor, ne arată deci și nouă drumul spre ceriu. Ei singuri au urmat drumul cel drept al vieții, ei singuri au ajuns la ținta fericită. Cine sunt? Tot atâția muritori, cari au înțeles să trăiască desăvârșirea creștină. Tot atâtea exemple a ceea ce trebuie să fim fiecare din noi.

Ei ne spun prin fapte tot ceea ce datorăm lui Dumnezeu, deaproapelui și nouă înșine. Privirea vieții unui sfânt, este o predică pe înțelesul tuturor. Ne luminează și încurajează înlăturând înșelăciunile și temerile noastre neîntemeiate.

Ne înșelăm asupra ființei și valorii adevăratelor acțiuni mântuitoare. Rezidă acestea numai în faptele mărețe? Nu. Câți sfinți n'au dus o viață neînsemnată pe Pământ? Câți din aceia pe cari îi vedem azi în cer, n'au trăit în obscuritate? Nici istoria, nici știința nu le-a înregistrat numele. Au fost însuflețiți de zel pentru credință fără a se suprapune mulțimii — au practicat pocăința și evlavia, fără a face mult sgomot în juru-le.

Ne înșelăm asupra obstacolelor, pe cari credem că le găsim în noi înșine, stând împotriva sfințeniei. Ne temem de invincibile suferințe interne pentru o viață sfântă. Au fost oare sfinții scutiți de suferințe? Nu-i auzim și pe ei plângându-se de pornirile dușmănoase ale cărnii? (Rom. 7, 24). Au cunoaștem atâția dintre ei cari tocmai prin lupta necruțătoare

FOILETON

Baba Novac

Generalul lui Mihaiu Viteazul.

— Comunicare ținută la Secțiunea Istorică a „Astrei” din Cluj în ședința din 29 Ianuarie 1936. —

de **Ioachim Crăciun**
conferențiar universitar.

(Urmare și fine)

După pierderei bătăliei dela Mirislău, Baba Novac rămâne și pe mai departe credincios lui Mihaiu — nu cum susțin unele izvoare ungurești și austriace, cari cred, că Baba Novac și-a părăsit stăpânul¹⁾, — fiindcă îl găsim alături de Mihaiu și în luptele împotriva lui *Zamoyski*, generalul oștilor polone, cari înaintau spre granițele Țării Românești, ca să-l scoată pe Mihaiu Vodă și din țara lui de baștină. Mihaiu se grăbi să oprească înaintarea lui *Zamoyski*, trecând prin Sibiu — unde se întâlni cu oastea venită din Țara Românească, — prin Făgăraș și Brașov²⁾. După cum am arătat și mai sus, aci la Brașov l-ar fi mus-trat Baba Novac pe Mihaiu, pentru graba cu care

a început lupta dezastruoasă dela Mirislău. De aci dela Brașov va fi trimis Voevodul pe mult încercatul său general, să oprească înaintarea prea repede a Polonilor și într'adevăr între 9—19 Octombrie 1600 Baba Novac, în fruntea unui detașament, va întârzia cu zece zile sosirea Polonilor în apropierea Ploștilor.³⁾ Cu toate aceste rezistențe mai mărunte, cunoscute sub numele de luptele dela Sărata, Năieni și Ceptura, dezastrul deveni inevitabil și Mihaiu Vodă fu invins în luptă decisivă dela Bucov, pe Teleajen, în ziua de 20 Octombrie. În ultima sa încercare, de ași recâștiga situația pierdută, Mihaiu va ataca Curtea de Argeș, pe la sfârșitul lui Noemvrie, ajutat între alții și de Baba Novac, care, precum se vede, i-a rămas credincios până la urmă.²⁾ Dar norocul nu l-a favorizat nici de astădată. Părăsit în cele din urmă de toți, de frații *Buzești*, de *Banul Udrea* și de alții³⁾ — nu avem însă nici o știre pozitivă că l-ar fi părăsit și Baba Novac — Domnul înfrânt va pleca la Viena și Praga la Împăratul *Rudolf*, să ceară noui ajutoare pentru recucerirea Ardealului și a Țării Românești.

¹⁾ Rosetti, o. c. Acad. Rom. Mem. Sect. Ist. Tom. XIV, p. 105.

²⁾ Panaitescu, *Mihai Viteazul*, p. 235—236.

³⁾ *Ibidem*, p. 237.

Drumul la Împăratul l-a făcut prin Ardeal (Beiuș, Oradea, etc.), însoțit, probabil, de Baba Novac însuși, care însă aci, sfătuit poate chiar de Mihaiu, își va oferi priceperea și brațele sale lui Basta, generalul aceluiași Împărat, la care alergă acum și Voevodul. Această trecere a lui Baba în serviciul generalului Basta, după ce Mihaiu nu mai avea oaste și plecase din țară, nu trebuie privită ca o trădare. Eră un simplu angajament ostășesc, obicinuit în epoca aceea a oștilor de factură mercenară, și însuși Basta o privia, desigur, ca atare, fiindcă într'un raport al său către Împăratul nu vorbește despre trădare, ci despre o simplă angajare în serviciu. „A venit la mine — spune Basta în raportul său din 17 Decembrie 1600 — unul cu numele Baba Novac, cu aproximativ 1000 de călăreți și 600 de pedestrași, pe cari i-am primit îndată în serviciu și i-am trimis spre graniță, în părțile Lipovei...”¹⁾

Aci în regiunile bănățene îl găsi mânia răzbnării lui *Csáki* — șeful Ungurilor nemulțumiți de domnia lui Mihaiu Viteazul și de răsturnarea situației politice din Transilvania — și a lui *Moise Székely*, reîntors de curând în Ardeal spre a grăbi realegerea lui *Sigismund Báthory* pentru

¹⁾ Hurmuzaki, XII, p. 1113.

¹⁾ Hurmuzaki, Tom. IV, Partea I, p. 149 și Tom. XII, p. 896.

²⁾ Szamosközy-Crăciun, p. 140.

împotriva acestor suferințe, au devenit sfinți?

Suntem obicinuiți a măsura mărirea de care se bucură, după ce au învins, dar nu ne dăm seama de etapele luptei, ce i-a dus la biruință. Să privim numai viața celor cari din păcătoși au devenit sfinți. Ce exemplu pentru noi cari credem că sfințenia este o imposibilitate.

Ne înșelăm în aprecierea valorii fericirii eterne, comparându-o cu bunuri pământești mai mult, sau mai puțin trecătoare. Preferăm chiar pe aceste din urmă, lipsindu-ne astfel de cel mai puternic impuls spre acțiunile mântuitoare.

Nu vedem palatul zidit de Dumnezeu și plin de mărirea lui, în care odihnesc cei aleși. Nu vedem fericirea care li se revărsa în suflete neîntrerupt din izvorul fericirii. Înțelegerea le este pătrunsă de razele luminii divine, voința de cea mai desăvârșită pace, iar toată ființa de bunuri nemărginite. Ei văd, iubesc și preamăresc pe Dumnezeu.

O tu lăcaș divin, unde totul e vecinicie, unde nu este lipsă, nici durere, ci numai pace și bucurie, cum poți fi comparat cu Pământul morții și suferinții?

Sângele lui Hristos ne dă și nouă drept la această fericire a sfinților.

În fine să-i considerăm pe acești

prieteni ai lui Dumnezeu nu numai niste pilde încurajatoare ci și puternice sprijine ale noastre. Cine se poate îndoi, că ruga lor pentru noi este mai eficace, decât propria noastră rugă? Noi ne rugăm după dorințele inimii, cari sunt adeseori exagerate și de parte de realele interese ideale ale sufletului. Sfinții însă, privind binele în lumina lui Dumnezeu, cer numai ceea ce într'adevăr ne sfințește.

Un al doilea motiv al eficacității rugăciunii lor, este faptul că ea este în deplină consonanță cu planurile divine ale mântuirii. Sfinții apar ca niște intermediari înaintea tronului divin, de câteori obiectul rugii noastre este un bnn înșelător, direct stricacios.

În fine imprimă o deosebită putere rugii lor și însași personalitatea sfinților.

Este deci un adevăr indubitabil, viața pământească a sfinților trebuie să ne fie un exemplu de urmat, iar viața lor cerească un bun demn de râvnit, un sprijin neprețuit întru dăruirea noastră cu toate binefacerile mântuitoare. Ei ne sunt prieteni, cari cu iubire privesc la năzuințele noastre, de a urca drumul idealului creștin. Ei ne sunt garanția vie că promisiunea lui Hristos s'a împlinit și se poate împlini în fiecare din noi, când nu ne lipsește voința mântuirii.

Prof. Dr. L. G. MUNTEANU

INFORMAȚIUNI

PRAZNICUL DELA SIBIU. Azi Duminecă are loc, cum am anunțat, actul sfințirii de Arhiepiscop P. C. pâr. Nicolae Colan, în mărirea Catedrală mitropolitană. Va fi unul din cele mai impresionante praznice religioase, prin cadrul în care se va desfășura și prin predicile înălțătoare ce se vor rosti în fața unui public neobicinuit de numeros.

Din Cluj pleacă o delegație impozantă, spre a asista la frumoasa ceremonie a hirotonirii

alesului nostru. Ea însă nu va fi singură. Eparhia întreagă o întovărășește cu sufletul la Sibiu, bucurându-se din inimă de harul dumnezeesc ce se coboară azi asupra credinciosului și luminatului ei cârmuitor. Convinși, că acest har dela Domnul va fi bogat și dătător de viață, noi îi așteptăm cu mare dor revărsările binecuvântate, strigând fericiti: Întru mulți ani Stăpâne!

FOR-ul dela Arad. Asociația mirenilor din eparhia Aradului își ține adunarea anuală în ziua de 1 Iunie c. la Palatul cultural. Vor lua parte fruntașii clerici și laici din toate părțile Eparhiei, în frunte cu P. S. Episcop Andrei, entusiast susținător al FOR-ului în opera ce o urmărește. Tot în aceeași zi se va desvelii și bustul neuitatului profesor Petru Pipoș, iar seara are loc un festival religios în cadrul căruia d. Lazar Iacob, profesor universitar în Cluj, va desvoldă o conferință despre: Biserica dominantă și egala îndreptățire a Cultelor.

Apelul „Astrei.” Venerabila instituție culturală dela Sibiu, care împlinește anul acesta 75 ani de existență, se simte profund îngrijorată de viitorul neamului. Desbinați în partide, stăpâniți de un materialism exagerat, cu credința slăbită, familia neglijată, tradițiile vechi părăsite, noi am uitat idealurile de altădată și frumusețea luptei pentru progresul nației. „Astra” adresează deci un apel mișcător, a cărui gravitate este accentuată prin faptul, că-i semnat de către toți Episcopii ardeleni și câțiva fruntași de seamă, ca Oct. Goga, Sextil Pușcariu, Al. Lapedatu, Al. Vaida etc. Prin el se vestește, că s'au hotărât pentru a doua zi de Rusalii, serbări culturale în toate despărțămintele, în cadrul cărora se va face pomenirea înaintașilor jertfitori și vor fi îndemnați cei de azi, ca lăsând la o parte tot ce-i poate desbina, să se unească în jurul „Astrei” dându-i sub orice formă sprijin real, ca ea să devină iarăși ceea ce a fost totdeauna în zile grele: vatra de cultură și patriotism însuflețit pentru românismul din Ardeal și Banat. Biserica noas-

tră și vrednicii ei slujitori vor ști răspunde cu vrednicie acestei mari chemări sufletești.

Un amănunt interesant. În curând va eși de sub tipar Biblia, îngrijită de Patriarhia noastră. Traducerea se datorește I. P. S. Mitropolit Nicodim al Moldovei și prof. univ. Gala Galaction și V. Radu. Ea va constitui un eveniment bisericesc de cea mai mare importanță, făcând cinste ortodoxiei românești. De altfel toate edițiile istorice ale sf. Scripturi revin Bisericii noastre, cu excepția bibliei lui S. Clain din 1795. Și aceasta fusese luată spre tipărire de episcopul Gherasim Adamovici din Sibiu, care asigurând cheltuelile prin liste de subscripție, ceruse autorizație dela guvern în 1710 ca să înceapă tipărirea. Aflând episcopul Bob dela Blaj despre aceasta a intervenit să nu se admită cu nici un preț, iar manuscrisul să se confişte. Ceea ce s'a și întâmplat.

Ziua de 8 Iunie. Și în anul acesta ziua istorică a Restaurației va fi sărbătorită de toată țara cu un fast deosebit. După dorința Suveranului ea s'a transformat într'o zi a tineretului, de a cărui educație fizică și morală se preocupă așa de mult. Astfel la București vor avea loc în 8 Iunie c. mari serbări, în prezența dlui Ed. Beneș, președintele Republicii cehoslovace și Prințul regent Paul al Jugoslaviei. Vor fi concentrați în Capitală 25.000 străjeri și cercetași, cari vor executa diferite exerciții de ansamblu, întreceri și jocuri. Tineretul țării va sta o săptămână întreagă în București.

Un nou academician. În sesiunea generală din săptămâna trecută Academia Română, primind propunerea motivată a prof. I. Lupaș, a ales ca membru onorar al ei pe d. Ion I. Lapedatu, profesor titular la Academia Comercială din Cluj și administrator al Băncii Naționale. Este o distincție binemeritată, care se acordă unuia din cei mai de seamă

a treia oară în scaunul domnesc al Ardealului. În sus Basta fu pus sub pază, iar Baba Novac, sub cuvânt că tratează cu Pașa din Timișoara pentru cuprinderea de către Turci a Lugojului și Caransebeșului, fu adus la Cluj, judecat și condamnat la moarte, împreună cu Duhovnicul său.¹⁾

De altfel după înfrângerea dela Mirislău, Clujul își răzună cumplit și asupra altor oameni ai lui Mihai. În Ianuarie 1601, de pildă, nu-l mai întâlnim pe Andrei Stâncel în slujba înaltă de „jude regesc” al orașului.²⁾

Tot în luna Ianuarie 1601 se intrunise la Cluj Dieta Transilvaniei, pentru a alege un principe nou. În ziua de 3 Februarie fu proclamat ca Domn al Ardealului vechiul principe Sigismund Báthory³⁾, și tot în această zi au fost aduși prinși, la Cluj, Baba Novac și Preotul său.⁴⁾ Dieta i-a judecat numai decât, într'o stare de spirit ușor de bănuț și i-a condamnat la moarte prin ardere pe rug.

Din socotelile orașului Cluj, publicate de dl Ștefan Meteș, cunoaștem unele amănunte din cele

2 zile premergătoare execuției lui Baba Novac și a Duhovnicului său: din 3 și 4 Februarie.

„3 Februarie, 1601. — Au fost aduși Baba Novac împreună cu un preot. Drabanții au fost 10. Le-am dat din ordinul primarului: 10 fundzi carne pentru friptură, dinari 20; 4 pâini, d. 16; 5 eitel (măsuri) de vin, d. 20.

„4 Februarie 1601. — Drabanților cari au fost la Baba Novac: 4 pâini, d. 16; 1½ e. oțet, d. 20; ...¼ carne de berbece, d. 25; carne de căprioară, d. 25... Am cumpărat 2 stânjeni de lemne, pentru a se întrebuița la frigarea lui Baba Novac și a Preotului... Lui Baba Novac și tovarășilor săi¹⁾ 4 pâini, d. 16; 4 f. carne de vită, d. 8; lămâie, d. 8; sfeclă, d. 6; ½ e. miere, d. 12; ceapă, usturoi, d. 6; ½ f. orez, d. 8; lumânări, d. 15; făină din a orașului.

„Țiganilor, pentru că au pregătit rugul pentru Baba Novac: lumânări, d. 12; pâine, d. 12; carne, d. 10; vin, 3. e., d. 12. Când au fript pe Baba Novac am cumpărat un lanț de fier, cu care l-au legat, d. 60.”²⁾

„Uciderea lui Baba Novac și a Preotului său

¹⁾ Tovarăși: preotul, și alți doi căpitani de-ai lui Mihai, Ioan Selestyey și Sava Armașul.

²⁾ Meteș, o. c. p. 22.

s'a săvârșit în ziua de 5 Februarie 1601, după cum reiese dintr'un document contemporan: „Chiar în această zi (5 Februarie), pe la orele 10, fură legați pe grinzi, de vii, Baba Novac, cel mai vestit soldat al lui Mihai Vodă, împreună cu Preotul său și arși în piață...¹⁾ piața din centrul cetății, actuala Piața Unirii. Basta era spectator al execuției din fereastra unei case din apropiere. Călăii i-au schinguit mai întâi, i-au jupuit de piele și apoi i-au aruncat pe rugul înflăcărat, aruncând din când în când apă pentru ca chinul să fie mai mare. Această chinuire a ținut cam 1½ oră,²⁾ până ce intervenise Basta, poruncind să nu se mai arunce apă și muriră în curând.”³⁾

După această moarte cumplită au fost scoși din cetate și trași în țepă lângă Bastionul croitorilor, numit și Bastionul Bethlen, situat la începutul Căii Feleacului. „Nici nu se poate spune cu ce iuteală i-au mâncat corbiile carnea, încât în zilele următoare nu se mai vedeau în țepă decât oasele” — sfârșește oarecum ironic cronicarul ungur contemporan.⁴⁾

¹⁾ Hurmuzaki, XII, p. 1153.

²⁾ Spontoni, o. c., p. 144.

³⁾ Szamosközy-Crăciun, p. 144 și 157.

⁴⁾ Ibidem.

¹⁾ Cf. Al. Lapedatu, *Din zilele de cădere ale lui Mihai-Vodă Viteazul*. București, 1908, p. 28.

²⁾ Șt. Meteș, *Domni și boieri din Țările Române în orașul Cluj*. Cluj, 1935, p. XI.

³⁾ Szamosközy-Crăciun, p. 145.

⁴⁾ Meteș, o. c. p. 22.

economiști ai țării. Lucrările de specialitate și serviciile imense ce le-a adus neamului înainte și după războiu, îl fac pe deplin vrednic de locul conferit în incinta nemuritorilor dela Academie. Eparhia noastră, al cărei fruntaș vrednic este, îi trimite din acest loc cele mai calde felicitări.

Chestiunea sectanților. Ziarul „Universul” se ocupă în câteva numere consecutive de racila sectelor, cari bântuie prin satele noastre și în deosebi în Ardeal. Și constată că ele sunt fixate mai ales în zona frontierelor de vest, est și nord, ceea ce le dă un caracter mai mult politic decât religios. Se face deci revizionism. Nu ne îndoim deloc; suntem așa-dară amenințați din două laturi. Ministerul Cultelor, condus de un bărbat ca dl Al. Lapedatu, fiu distins și ctitor al Eparhiei noastre, este prea conștient de primejdia ce-o reprezintă sectele acestea, spre a ști să ia măsurile de apărare necesare.

Săptămâna copilului. Societatea „Principele Mircea” a organizat și anul acesta o săptămână a copilului în București. În cortegiul de copii, cari defilau pe Calea Victoriei, se purtau o serie de pancarte, cu îndemnuri practice, citite cu mare interes de publicul spectator. Iată ce spuneau ele: *Dați-ne din bucuriile voastre, stați cu noi, jucați-vă cu noi măcar un sfert de ceas, vrem odăi aerisite, ne trebuie moașe și surori de caritate devotate, vrem lapte bun și curat, vrem să fim cuminți, aduceți-ne mereu aminte aceasta, vrem părinți sănătoși și căsătoriți, înțărcați-ne la un an, spălați-ne în fiecare zi etc.*

Festivitățile naționale dela Arad. Dumineca trecută Liga Antirevizionistă a organizat mari serbări în orașul de graniță, atât de reputat în istoria luptelor naționale. Anume s'a sfințit troița lucrată în stil vechiu bisericesc, ridicată întru cinstirea celor 98 martiri căzuți în 1918 sub

gloanțele asasinilor unguri revoluționari. Au rostit cuvântări însuflețite luminatul Episcop al Aradului P. S. Andrei Magier, dd. Stelian Popescu, prof. I. Lupaș, Ascaniu Crișian, Dr. Ioan Sucișu ș. a., preamărind jertfa acestor mucenici, alături de cei mulți din tranșee, cari au murit spre a ne da hotarele eterne de azi. După masă a urmat adunarea generală a Ligii Antirevizioniste, regionala Ardeal, în palatul cultural. Adunarea a fost deschisă de învățatul și neobositul președinte dl I. Lupaș, printr'un discurs vibrant, după care au mai vorbit dl Stelian Popescu, P. S. Episcop Andrei, Dr. A. Petruțiu, O. Ghibu ș. a. S'a aprobat raportul documentat citit de dl A. Gociman secretarul general.

Ziua de 15 Mai. Amintirea celebrei adunări naționale din 1848 s'a serbat și anul acesta de școli și instituții, dar fără fastul din trecut. Ceea ce este de sigur o greșală. Importanța acestei adunări e prea covârșitoare, spre a nu fi slăvită în proporții cât mai vaste. Nu numai pentru că atunci a scuturat neamul nostru jugul iobăgiei, declarându-se națiune politică liberă și egal îndreptățită, dar și pentru cuvântul că tot atunci, cei 40.000 de Români au condamnat desbinarea dela 1700, proclamând cu mare însuflețire unitatea religioasă. Dacă totuși ea nu s'a tradus în faptă, cauza se datorește Blașului, care a pus în mișcare toate forțele catolice, spre a zădărnici unitatea bisericii românești, în sens ortodox.

Este un act prea puțin cunoscut, dar nespun de elocvent în frământarea zilelor de azi.

BIBLIOGRAFIE

„Viața Ilustrată”, An. III Nr. 5, Mai 1936. Sibiu. Director Nicolae Colan. Abonament 200 Lei pe an. Sumarul bogat cuprinde: Nic. Colan, De ce nu cântă tineretul nostru (articol remarcabil prin frumusețea lui

literară); A. Nanu, Sutașul; T. Teleceanu, Ideal (poezie); Carpatine, Notalgii (poezie); Gr. Marcu, Păcate și nădejdi de-ale ceasului de-acum. I. Martin, Târnava de Criș; G. Novceanu, Toamna (poezie); Dr. E. Niccoară, Și eu am fost la Maglavit; Dr. Gh. Preda, Desechilibrul sufletești; Dr. M. Sucișu, Sibianu, Aspecte dintr'o excursiune la sf. Munte; Ax. Creangă, Materie și Viață; Dr. O. Nicoară, O credință, un dor și o stea mă poarte (poezie); Dr. E. Dobrotă, Prin țările apusene. Urmează numeroase cronici literare, externe, interne, însemnări și pagina veselă.

Recomandăm revista aceasta excelentă tuturor familiilor ortodoxe.

*

Revista Teologică Nr. 5—6 pe Mai—Iunie 1936. Relevăm articolul pâr. director Nicolae Colan: *Mărturisiri pentru o clipă duioasă: Ne despărțim, în care își ia rămas bun dela revista admirabilă, pe care a condus-o cu talent și vrednicie timp de 14 ani. De sigur, că nici din scaunul de Episcop al Clujului nu-i va precupeți concursul luminat și experiența bogată. Activitatea dela această înaltă tribună a scrisului teologic, este una din mândriile vieții profesorului Nicolae Colan. De aici — cum ne mărturisește însuși — a vestit cu tinerească însuflețire cuvântul Domnului și a chemat, prin îndemnuri și povățuiri, la propoveduire puterile proaspete ale tinerelor generații preoțești, ca și încercatele iscusințe ale mai vechilor purtători de condeiu bisericesc. Sperăm, că revista își va găsi un urmaș demn, care s'o mențină în aceleași condiții excelente. In acelaș număr mai semnează: dd. Onisifor Ghibu, Gr. Marcu, Pr. Il. Felea, Pr. V. Sibiescu, I. Naghiu, I. Faur, D. Călugăr, L. Bologa. O bogată cronică literară și bisericească, fapte, note și informații încheie numărul.*

Consiliul Eparhial ort. rom. Cluj.

Nr. 3274/1936.

CIRCULARĂ

către toate oficiile protopopești și parohiale.

Ministerul Cultelor sub Nr. 65053/8745 din 12 Mai c., ne încunoștințează că: „dela 1 Mai a. c. toată corespondența emanată dela autoritățile statului la particulari, va fi supusă la plata portului simplu în sarcina destinatarului.”

Oficiile noastre în subordine se vor conforma.

Cluj, din ședința Consiliului eparhial dela 18 Mai 1936.

Consiliul eparhial.

Parohia ortodoxă română Cărbunar, jud. Satu-Mare.

Nr. 70/1936.

(15) 1—1

Publicație de licitație.

Consiliul parohial ort. român din Cărbunar jud. Satu-Mare, dă în întreprindere pe cale de licitație publică pictarea bisericii, conform planului și devizului aprobat de Ven. Consiliu Eparhial din Cluj Nr. 3482/936, și invită pe cei interesați ca până la 24 Iunie a. c. să-și înainteze Consiliului parohial din Cărbunar ofertele în scris închise și sigilate.

Licitatia se va ținea în aceeași zi (24 Iunie a. c.) la orele 2 p. m., în cancelaria oficiului parohial ort. rom. din Cărbunar.

Concurenții vor depune un vadiu în numerar de cel puțin 5% asupra pretului de deviz, a cărui sumă face 60.000 Lei.

Devizul și condițiunile speciale de executare se pot vedea zilnic la oficiul parohial din loc.

Consiliul parohial își rezervă dreptul de a încredința pictarea bisericii fără considerare la prețul oferit, acelaia dintre ofertanți care va prezenta mai multă garanță și soliditate.

Epitropia parohială nu suportă speșele de participare la licitație.

Cărbunar, 20 Mai 1936.

Pr. Mihail Chiorean, Ioan Șovrea,
paroh-președinte. prim epitrop.

Văzut: Nr. 464/1936

Protopop Alexiu Latiș.

Tipografia Eparhiei ortodoxe române, Cluj.

Numele Preotului lui Baba Novac, ars pe rug și tras în țepă deodată cu acesta, ne este păstrat neclar. Cronicarul Szamosközy îi zice Saski,¹⁾ iar Hașdău, care ia știrea dela Szamosközy — fără să-i fi cunoscut atunci numele — îi zice Șască.²⁾ Noi am propus numele Zacheu, ca cel mai apropiat, credem, de forma Saski, Sascheu, Zacheu.³⁾

Epilogul uciderii lui Baba Novac și a Duhovnicului său, se oglindește, astfel, în socotelile orașului Cluj:

„6 Februarie 1601. — Am dat țiganilor pentru că au schingiuit, au torturat, au fript și au tras în țepă pe Baba Novac și pe Preotul, florini 7, dinari 50... Am plătit pentru Baba Novac și Preotul, celor doi călăi, fl. 3... Am plătit lui Luca Acsi, pentru că a cioplit țepa pentru Baba Novac, fl. 2...

„25 Februarie 1601. — Am cumpărat 2 grinzi dela Gheorghe Ekes, pe cari au fost fripti Baba Novac și Preotul, fl. 1, d. 20.”⁴⁾

În timpul, când s'au săvârșit aceste lucruri la Cluj, Mihaiu Viteazul era la Viena. Fu poștit în curând la Praga, unde era reședința Împăratului Rudolf și primit în audiență. Tratativilor sale la

curtea imperială au fost încununat de succes și Voevodul român se întorcea acum, în sfârșit, cu ajutor dela Împăratul, ca să alunge pe Sigismund Báthory din scaunul Ardealului și să readucă Transilvania din nou sub ascultarea împăratului Rudolf. În memorabila luptă dela *Gurustău* — din 3 August 1601 — Sigismund Báthory e înfrânt și Ardealul e iarăși în stăpânirea lui Mihaiu.

După luptă Mihaiu biruitorul se îndreaptă cu armata sa și cu Basta spre Cluj. Aci stau câteva zile (11—16 August), ospătați bine de consiliul orașului îngrozit, care trebui să plătească vre-o 100.000 fl.¹⁾ În acest timp Voevodul, aducându-și aminte de generalul său glorios și aflând și locul unde a fost tras în țepă²⁾, s'a dus în fața Bastionului și a așezat acolo — ca o răsplătire a vitejiilor lui Baba Novac și ca un semn al revenirii stăpânirii lui românești în Transilvania — un steag mare în cinstea viteazului său slujitor. Cuvintele cronicarului ardelean, singurul izvor care ne dă amănunte asupra așezării steagului, sunt acestea: „Cu toate că trupul acestui Baba Novac nu mai era acolo, totuși Mihaiu Vodă a ridicat pe locul

tragerii în țepă, un steag mare în cinstea marelui și viteazului său slujitor.”¹⁾

* * *

Mihaiu Viteazul și-a cinstit pe marele și viteazul său general, prin ridicarea steagului pe locul tragerii în țepă, cam cu o săptămână (între 11—16 August) înainte de a fi fost ucis el însuși pe câmpia Turzii — la 19 August 1601. Gestul lui, cel mai elocvent din ultimele zile ale vieții sale, nu pot avea oare și semnificația unor ultime cuvinte testamentare, de felul cum ar fi înțeles el să-și cinstească eroii, dacă ar mai fi trăit?

Credem că inițiativa P. S. Episcop Nicolae Ivan, poate una din ultimele inițiative din atâtea mari inițiative ale P. S. Sale²⁾, împreună cu inițiativa dlui Gh. Sion — amândoi cetățeni de onoare ai orașului Cluj, oraș care a văzut la timpul său în plină glorie militară și mărire sufletească pe Voevodul Mihaiu — credem că inițiativa Lor este a se interpreta ca o împlinire pioasă a ultimelor dorinți ale lui Mihaiu: care a cutezat să ridice, atunci, numai un steag, iar noi, acum, putem ridica pe lângă steag și o cruce.

¹⁾ Szamosközy-Crăciun, p. 157.

²⁾ Episcopul Nicolae, ctitorul reinviatai Eparhii a Vadului, Feleacului și Clujului, a murit la câteva zile după ținerea acestei comunicări, în ziua de 3 Februarie și a fost înmormântat în ziua de 6 Februarie 1936.

¹⁾ Ibidem, p. 143—144.

²⁾ Hașdeu, *Bătrânul Baba Novac. O schiță din istoria Serbiei și României*. „Românul”, București, 1868, Martie 29—Aprilie 19.

³⁾ Szamosközy-Crăciun, p. 144.

⁴⁾ Meteș, o. c., p. 22—23.

¹⁾ Meteș, o. c., p. XII.

²⁾ Iar nu unde fusese ars, cum se spune în Panaitescu, o. c., p. 247.